

Huw Irranca-Davies, Cadeirydd
Y Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad
Senedd Cymru
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1SN

28 Hydref 2022

Annwyl Huw,

BIL YR AMGYLCHEDD HANESYDDOL (CYMRU)

Diolch am eich llythyr dyddiedig 7 Hydref 2022 yn gofyn i mi adolygu'r dystiolaeth a roddwyd i'r Pwyllgor gan Dr Hayley Roberts ar eithrio deddfwriaeth amgylchedd hanesyddol morol o'r Bil ar hyn o bryd.

Yn amlwg nid oes unrhyw raniadau absoliwt rhwng y pynciau yn y gyfraith a bydd cysylltiadau rhwng materion a gynhwysir mewn Bil cydgrynhoi ac eraill lle nad oes.

Llongddrylliadau yw nodweddion mwyaf adnabyddus amgylchedd hanesyddol morol Cymru, ond mae'n cynnwys tirweddau boddedig, arteffactau wedi'u gwasgaru ar wely'r môr a thystiolaeth o ganrifoedd o fanteisio ar yr amgylchedd morol hefyd. Mae nifer o statudau'n darparu gwe gymhleth o amddiffyniad i'r amgylchedd hanesyddol morol ar hyn o bryd, yn enwedig:

- Deddf Diogelu Llongddrylliadau 1973 (Deddf 1973),
- Deddf Henebion Hynafol ac Ardaloedd Archaeolegol 1979 (Deddf 1979),
- Deddf Diogelu Olion Milwrol 1986,
- Deddf Llongau Masnach 1995,
- Deddf y Môr a Mynediad i'r Arfordir 2009.

Mae'r prif ddarpariaethau ar gyfer diogelu'r amgylchedd hanesyddol morol wedi'u cynnwys yn Neddau 1973 a 1979.

Mae adran 1 o Ddeddf 1973 yn darparu amddiffyniad i longddrylliadau a ddynodwyd ar sail eu pwysigrwydd hanesyddol, archaeolegol neu artistig, neu ar sail unrhyw wrthrychau sydd

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Mick.Antoniw@llyw.cymru
Correspondence.Mick.Antoniw@gov.cymru

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

(neu a fu) ynddynt. Gwaherddir deifio mewn safleoedd llongdrylliadau dynodedig yng Nghymru oni bai bod Cadw wedi rhoi trwydded briodol.

Mae adran 2 o Ddeddf 1973 yn darparu amddiffyniad i longdrylliadau sydd wedi'u dynodi'n beryglus oherwydd eu cynnwys. Mae pwnc adran 2 yn fater a gedwir yn ôl o dan baragraff 120 o Atodlen 7A i Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006 felly ni fyddai'n bosibl ei gynnwys yn y Bil.

Mae Dr Roberts yn codi'r cwestiwn a fyddai modd diogelu llongdrylliadau drwy eu cofrestru o dan Ddeddf 1979 yn hytrach na Deddf 1973, a bod y Bil yn hytrach yn diddymu adran 1 o Ddeddf 1973 i Gymru. Mae'n bosibl cofrestru llongdrylliadau a safleoedd tanddwr eraill o fewn terfyn 12 milltir forwrol o ddyfroedd tiriogaethol yn ogystal â'r rhai hyd at y penllanw ac uwchlaw hynny. Fodd bynnag, mae'r systemau diogelu a gynigir gan y ddwy Ddeddf yn wahanol. Os yw llongdrylliad wedi'i gofrestru, nid oes gofyniad i gael trwydded i ddeifio ar safle; caniateir mynediad i'r cyhoedd ar sail 'edrych ond dim cyffwrdd'. Mae achlysuron lle na fyddai rhestru'n briodol. Er enghraifft, gallai safle llongdrylliad anghysbell, sy'n agored i achub neu chwilio am drysor heb reolaeth, neu sy'n arbennig o fregus, gael ei ddiogelu'n well trwy ei ddynodi fel llongdrylliad gwarchoddedig. Mae hyn yn golygu bod cyn lleied o darfu â phosibl yn digwydd ar y safle, gan leihau'r risg o ddifrod. Er gwaethaf diffygion cydnabyddedig Deddf 1973, byddai Cadw yn amharod i golli'r gallu i ddynodi llongdrylliad o dan Ddeddf 1973 pe bai hynny'n cael ei ystyried fel yr amddiffyniad mwyaf priodol.

Fel yr eglurwyd yn fy llythyr ar 17 Awst, byddai ymgorffori adran 1 o Ddeddf 1973 yn y Bil yn gofyn am nifer o ddarpariaethau newydd i'w gwneud yn gyson ag arferion modern. Er enghraifft, nid yw'r Ddeddf yn ei gwneud yn ofynnol i gynnal proses ffurfiol o ymgynghori cyn dynodi neu gyfle i adolygu penderfyniadau i ddynodi neu wrthod trwydded i ddeifio. Os cymharir y darpariaethau â'r rheini, er enghraifft, yn Neddf Cynllunio (Adeiladau Rhestredig ac Ardaloedd Cadwraeth) 1990 a Deddf 1979, mae'r diffyg manylder yn y gweithdrefnau'n amlwg. Byddai llenwi'r bylchau hyn yn golygu cyflwyno mwy na mân newidiadau i ddeddfwriaeth.

Mae tri statud arall yn effeithio ar reoli a diogelu'r amgylchedd hanesyddol morol hefyd:

- Yn Neddf y Môr a Mynediad i'r Arfordir 2009 (Deddf 2009) mae gofyniad i gael cynllun morol cenedlaethol i Gymru. Mae gofyniad ynnddi hefyd am drwyddedau morol ar gyfer sawl math o weithgareddau islaw penllanw cymedrig y gorllanw. Wrth ystyried ceisiadau, mae Cyfoeth Naturiol Cymru yn ystyried amryw o ffactorau, gan gynnwys effaith unrhyw weithgaredd arfaethedig ar yr amgylchedd hanesyddol morol. Dim ond un o nifer o faterion sy'n cael sylw yn Neddf 2009 yw'r amgylchedd hanesyddol morol ac ni fyddai'n briodol ei gynnwys yn y Bil.
- Mae Deddf Diogelu Olion Milwrol 1986 (Deddf 1986) yn ei gwneud yn drosedd i ymyrryd heb drwydded â gweddillion unrhyw awyren neu long ddynodedig filwrol sydd wedi cael gwrthdrawiad, wedi suddo neu fynd yn sownd. Nid yw hyn yn ystyried a gollwyd bywydau neu a ddigwyddodd y golled yn ystod cyfnod o heddwch neu adeg rhyfel. Nid oes unrhyw un o swyddogaethau'r Ysgrifennydd Gwladol o dan y Ddeddf wedi'i ddatganoli i Weinidogion Cymru. Yn ymarferol, y Weinyddiaeth Amddiffyn sy'n gyfrifol am ddynodi rhywle fel lle gwarchoddedig neu fel safle a reolir. Nid yw dibenion y Ddeddf wedi'u cyfyngu i'r amgylchedd hanesyddol, ac nid yw'n berthnasol i'r llongau a'r safleoedd hynaf oll, felly ni fyddai'n briodol ar gyfer y Bil cydgrynhoi hwn.
- O dan Ddeddf Llongau Masnach 1995 rhaid rhoi gwybod i'r Derbynnnydd Llongdrylliadau am bob deunydd sy'n gysylltiedig â llongdrylliad — waeth beth fo'i oedran, ei faint neu ei bwysigrwydd neu werth ymddangosiadol — a adferir o

ddyfroedd tiriogaethol y DU. Er bod Deddf 1995 yn rhoi rheolaethau ar waith sy'n effeithio ar yr amgylchedd hanesyddol morol mae ei destun yn fater a gedwir yn ôl o dan baragraff 120 o Atodlen 7A Deddf Llywodraeth Cymru 2006.

Er bod hygyrchedd y gyfraith ar gyfer yr amgylchedd hanesyddol morol yn broblem heb os, mae dadleuon da y dylai cysylltiad priodol Deddf 1973 fod gyda deddfwriaeth ar gyfer yr amgylchedd morol, lle gellid trin rheoli ac amddiffyniad yn fwy cyfannol. Daeth y pwynt hwn i'r amlwg yn nhystiolaeth Comisiwn y Gyfraith i'r Pwyllgor hefyd.

Yn gywir,

A handwritten signature in blue ink that reads "Mick Antoniw". The signature is written in a cursive style with a horizontal line underneath the name.

Mick Antoniw AS/MS

Y Cwnsler Cyffredinol a Gweinidog y Cyfansoddiad
Counsel General and Minister for the Constitution